

รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รหัสวิชา ว21102

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เรื่อง การขยายตัวและหดตัว

ของสสารเนื่องจากความร้อน (2)

ครูผู้สอน

ครูวรกันต์

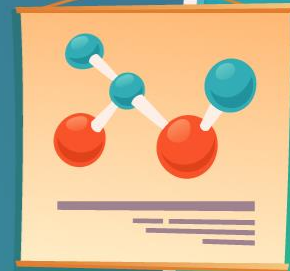
รักพงษ์

ครูอลงกรณ์

สุวรรณเพชร

Sn Pb H₂ Cu Ag Hg

CO₂

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ความร้อนกับ
การเปลี่ยนแปลงของสสาร

การขยายตัวและหดตัว

ของสสารเนื่องจากความร้อน

(2)

จุดประสงค์การเรียนรู้

อธิบายการขยายตัวหรือ

หดตัวของสสารเนื่องจาก

ได้รับหรือสูญเสียความร้อน โดยใช้แบบจำลอง

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ความร้อนกับการขยายหรือหดตัวของสสาร

เผยแพร่โดย : คลังความรู้ SciMath

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=A9VG9_DdjiY&t=755s

ของแข็งมีการขยายตัวเมื่อได้
รับความร้อนและหดตัว
เมื่อสูญเสียความร้อน
นักเรียนคิดว่า**ของเหลว**
มีสมบัตินี้ด้วยหรือไม่ อย่างไร

กิจกรรม

2

ความร้อนกับการขยายตัวและหดตัวของสสารในสถานะของเหลว

ใบกิจกรรมที่ 2

ความร้อนกับการขยายตัวและหดตัวของสสารในสถานะของเหลว

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th

ใบกิจกรรมที่ 2 ความร้อนกับการขยายตัวและหดตัวของสสารในสถานะของเหลว

จุดประสงค์
อธิบายการขยายตัวหรือหดตัวของสสารในสถานะของเหลวเมื่อได้รับหรือสูญเสียความร้อน

วัสดุและอุปกรณ์

1. ขวดรูปทรงลูกบอล 125 ml	2 ขวด
2. จุกยางเจาะรู	2 อัน
3. หลอดแก้วน้ำหนัก	2 อัน
4. ยีนกอสขนาด 500 ml	1 ใบ
5. ตะเกียงแอลกอฮอล์พร้อมที่กันลม	1 ชุด
6. โฉมกรีด	1 อัน
7. น้ำ	
8. น้ำมันสี	
9. สีผสมอาหาร	

วิธีการดำเนินงานกิจกรรม

- เติมน้ำผสมสีผสมอาหารลงในขวดรูปทรงลูกบอล 2 ขวด จนเต็ม
- นำหลอดแก้วน้ำหนักมาสวมเข้ากับจุกยางเจาะรู แล้วนำจุกยางไปปิดขวดรูปทรงลูกบอลให้แน่นพอดีไม่ให้เกิดอากาศในขวด จากนั้นนำจุกยางที่หัดระดมที่ขอรูไว้สีในหลอดแก้วน้ำหนักถึง 2 ชุด สวมที่กัน โดยสุญญากาศ 1 ใน 3 ของความยาวหลอด บันทึกระดับความสูงของน้ำสี
- นำอุปกรณ์ชุดหนึ่งไปให้ความร้อนโดยตะเกียงแอลกอฮอล์ อีกชุดหนึ่งสูญเสียความร้อนโดยนำไปแช่ในน้ำเย็นในนิกอร์บรรจุช่องระบายน้ำทิ้ง ดังภาพที่ 1 เป็นเวลา 3 นาที เท่านั้น สังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำสีในหลอดแก้วน้ำหนัก บันทึกเป็นที่ยกผล

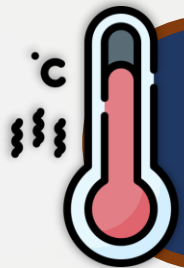

ภาพที่ 1 การจัดอุปกรณ์ใบกิจกรรม

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน อนุสาวรีย์ชัยบุรีการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

69

ใบงานที่ 2

ความร้อนกับการขยายตัวและหดตัวของสสารในสถานะของเหลว

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th

ใบงานที่ 2

ความร้อนกับการขยายตัวและหดตัวของสสารในสถานะของเหลว

คำชี้แจง

ให้นักเรียนบันทึกข้อมูลที่สังเกต แล้วตอบคำถามท้ายกิจกรรม

บันทึกผลการทำกิจกรรม

ตาราง ระดับน้ำสีในหลอดแก้วน้ำมีสีในขวดรูปชมพู่ได้รับหรือสูญเสียความร้อน

การได้รับหรือสูญเสียความร้อนของน้ำสี	ระดับน้ำสีในหลอดแก้วน้ำมีสี (เซนต์เมตร)	
	เวลาเริ่มต้น	เวลาผ่านไป 3 นาที
ได้รับความร้อนจากตะกอนแอลกอฮอล์		
สูญเสียความร้อนจากน้ำเย็น		

คำถามท้ายกิจกรรม

- เมื่อระดับน้ำสีในขวดรูปชมพู่ได้รับความร้อนจากตะกอนแอลกอฮอล์ น้ำสีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร สังเกตได้จากสีใด
- เมื่อระดับน้ำสีในขวดรูปชมพู่สูญเสียความร้อนจากตะกอนแอลกอฮอล์ น้ำสีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร สังเกตได้จากสีใด
- จากกิจกรรม สรุปได้ว่าอย่างไร

คำถามก่อนเริ่มกิจกรรม

กิจกรรมนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์อะไร

กิจกรรมนี้ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

วิธีการดำเนินกิจกรรมโดยสรุปเป็นอย่างไร

คำถามก่อนเริ่มกิจกรรม

กิจกรรมนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร

กิจกรรมนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร

ความร้อนกับ
การขยายตัวและหดตัว
ของสสารในสถานะของเหลว

คำถามก่อนเริ่มกิจกรรม

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์อะไร

กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์อะไร

อธิบายความสัมพันธ์ของความร้อน
กับการขยายตัวและหดตัว
ของของเหลว

คำถามก่อนเริ่มกิจกรรม

กิจกรรมนี้ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

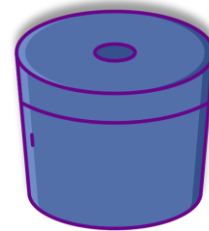
กิจกรรมนี้ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

ขวดรูปชมพู่ขนาด
125 ml

ตะเกียงแอลกอฮอล์
พร้อมที่ก้นลม

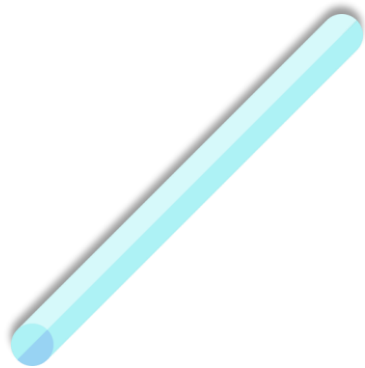

จุกยางเจาะรู

กิจกรรมนี้ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

หลอดแก้วนำแก๊ส

บีกเกอร์ขนาด 500 ml

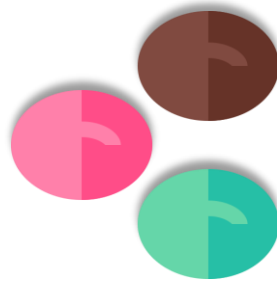
กิจกรรมนี้ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง

ไม้บรรทัด

น้ำ

สีผสมอาหาร

น้ำแข็ง

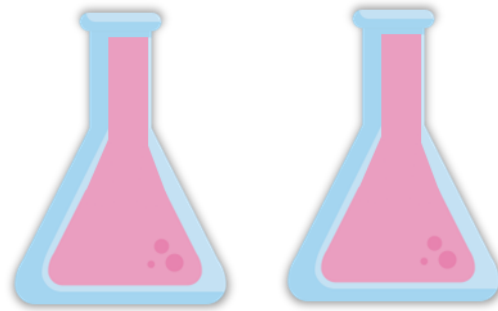
คำถามก่อนเริ่มกิจกรรม

วิธีการดำเนินกิจกรรมโดยสรุปเป็นอย่างไร

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. เติมน้ำผสมสีผสมอาหาร
ลงในขวดรูปชมพู่ 2 ขวด จนเต็ม

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th

วิธีการดำเนินกิจกรรม

2. นำหลอดแก้วนำแก๊สสวมเข้ากับจุกยางเจาะรู
แล้วนำจุกยางไปปิดขวดรูปชมพู่ให้แน่นโดยไม่ให้มีฟองอากาศในขวด

วิธีการดำเนินกิจกรรม

จากนั้นขยับจุกยางให้ระดับของน้ำ
สีในหลอดแก้วน้ำแก๊สทั้ง 2 ชุด

สูงเท่ากัน โดยสูงประมาณ

1 ใน 3 ของความยาวหลอด
บันทึกระดับความสูงของน้ำสี

วิธีการดำเนินกิจกรรม

3. นำอุปกรณ์ชุดหนึ่งไป

ให้ความร้อน

โดยตะเกียงแอลกอฮอล์

เป็นเวลา 3 นาที

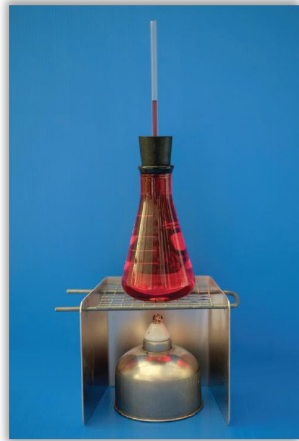
วิธีการดำเนินกิจกรรม

อีกชุดหนึ่งสูญเสียความร้อน
โดยนำไปแช่ในบีกเกอร์
บรรจุน้ำผสมน้ำแข็ง
เป็นเวลา 3 นาที เท่ากัน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

สังเกตการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำสีในหลอดแก้วนำแก๊ส
บันทึกผล

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th

ผลการทำกิจกรรม

ตาราง ระดับน้ำสีในหลอดแก้วนำแก๊สเมื่อน้ำสีในขวดรูปชมพู่ได้รับหรือสูญเสียความร้อน

การได้รับหรือสูญเสียความร้อนของน้ำสี	ระดับน้ำสีในหลอดแก้วนำแก๊ส (เซนติเมตร)	
	เวลาเริ่มต้น	เวลาผ่านไป 3 นาที
ได้รับความร้อนจากตะเกียงแอลกอฮอล์	.....	.....
สูญเสียความร้อนจากน้ำผสมน้ำแข็ง	.....	.....

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th

An illustration featuring a central blue rectangular box with the Thai text 'นำเสนอ' (Present) in white. Below it is a larger, light purple rectangular box with the Thai text 'ผลการทำกิจกรรม' (Activity Results) in black. The background is a vibrant mix of yellow and red. Several hands in various colored sleeves (red, orange, blue, dark blue) are shown holding microphones, and a hand in a dark blue sleeve is holding a green megaphone. Red lines radiate from the top of the blue box, suggesting a spotlight or emphasis.

นำเสนอ

ผลการทำกิจกรรม

ผลการทำกิจกรรม

ตาราง การเปลี่ยนแปลงของน้ำสีในสายยางเมื่ออากาศในขวดรูปชมพู่ได้รับหรือสูญเสียความร้อน

การได้รับหรือสูญเสียความร้อน ของอากาศในขวดรูปชมพู่	การเปลี่ยนแปลงของน้ำสีในสายยาง
ได้รับความร้อนจากตะเกียงแอลกอฮอล์	น้ำสีเคลื่อนที่ออกจากขวดรูปชมพู่
สูญเสียความร้อนจากน้ำผสมน้ำแข็ง	น้ำสีเคลื่อนที่เข้าหาขวดรูปชมพู่

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่ www.dltv.ac.th

คำถามท้ายกิจกรรม

เมื่อน้ำสีในขวดรูปชมพู่
ได้รับความร้อนจากตะเกียง
แอลกอฮอล์ น้ำสีมีการเปลี่ยนแปลง
อย่างไร สังเกตได้จากสิ่งใด

ผ่านไปแล้ว 3 นาที

ระดับน้ำสีเริ่มต้น

ให้ความร้อน

น้ำขยายตัวทำให้ระดับน้ำสีสูงขึ้น

น้ำสีในขวดรูปชมพู่มีปริมาณเพิ่มขึ้น

สังเกตจากระดับน้ำสี

ในหลอดแก้วน้ำแก๊สมีระดับสูงขึ้น

คำถามท้ายกิจกรรม

เมื่อน้ำสีในขวดรูปชมพู่
สูญเสียความร้อนจากการแช่ในน้ำ
ผสมน้ำแข็ง น้ำสีมีการเปลี่ยนแปลง
อย่างไร สังเกตได้จากสิ่งใด

ระดับน้ำสีเริ่มต้น

ผ่านไปแล้ว 3 นาที

วางในน้ำแข็ง

น้ำหอตัวทำให้ระดับน้ำสีลดลง

แนวคำตอบ

น้ำสีในขวดรูปชมพู่มีปริมาณลดลง
สังเกตจากระดับน้ำสี
ในหลอดแก้วนำแก๊สมีระดับต่ำลง

คำถามท้ายกิจกรรม

จากกิจกรรม

สรุปได้ว่าอย่างไร

 แนวคำตอบ

เมื่อน้ำสีได้รับความร้อนจะเกิดการ
ขยายตัวทำให้มีปริมาตรมากขึ้น

และในทางกลับกันเมื่อน้ำสีสูญเสียความร้อน
จะเกิดการหดตัวทำให้มีปริมาตรลดลง

สรุปบทเรียน

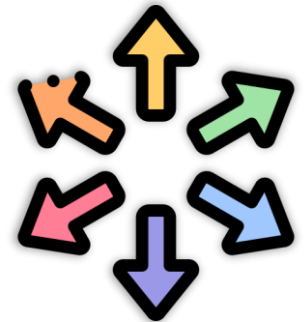

สรุปบทเรียน

เมื่อสสารในสถานะของเหลว

ได้รับความร้อน จะเกิดการขยายตัว

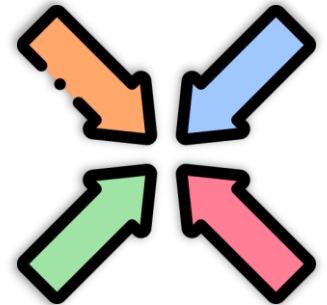
ทำให้มีปริมาตรมากขึ้น

สรุปบทเรียน

และในทางกลับกันเมื่อสสารในสถานะของเหลว
สูญเสียความร้อน จะเกิดการหดตัว
ทำให้มีปริมาตรลดลง

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

การขยายตัวและหดตัว

ของสสารเนื่องจากความร้อน (3)

รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ว21102

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สิ่งที่ต้องเตรียม

1. ใบกิจกรรมที่ 3 ความร้อนกับการขยายตัวและหดตัวของสสารในสถานะแก๊ส
2. ใบงานที่ 3 ความร้อนกับการขยายตัวและหดตัวของสสารในสถานะแก๊ส

สามารถดาวน์โหลดใบความรู้และใบงานได้ที่

www.dltv.ac.th